

Nuorisotalojen jännitteitä – vai paradoksejako ovat

Tomi Kiilakoski 5.5. 2011: alustavia huomioita ja ajatusten jäljittämistä.

Kun ryhtyy perkaamaan, mitä on tullut tehtyä viimeisen yhden ja puolen vuoden aikana, löytää lukuisan joukon erilaista puhetta nuorisotaloista sekä muuta asiaan kuuluvaa tutkimusaineistoa. Kasassa on verrattain rikas ja osin hajainen kokoelma erilaista materiaalia. Se osoittaa, että nuorisotalojen osalta on olemassa tietoa aukkoja ja että meiltä osin puuttuu sanastoa, joilla voisimme kuvata keskeisiä asioita talotoiminnassa.

Talot näyttävätkin, ehkä osin yllä mainituista syistä johtuen, ristiriitaisten oletusten ja lähtökohtien paikalta. Ne joutuvat luovimaan toisensa jossakin määrin kumoavien lähtökohtien parissa. Luulen, että näiden jännitteiden oikeassa ratkaisussa osaltaan piilee laadukkaan nuorisotyön kyky kohdata nuorten maailmaa.

Kun ryhtyy kirjoittamaan, mitä taloista ajattelee, tulee näitä ristiriitoja jossakin määrin purkaa. Kun nuorisotalotyötä kehitetään 2010-luvun maisemaan, joudutaan ottamaan näihin perusjännitteisiin kantaa ja ehkä painottamaan niitä eri tavoin. Näiden jännitteiden aukikirjaaminen ei tietenkään vielä ole tutkimustulos, mutta niiden kautta voi osaltaan lähteä tarkastelemaan niitä toimintoja, joiden kautta kunnat ovat toimiaan kehittäneet.

1. Oleilun ja kasvatuksen välinen ristiriita. Nuorisotaloja kuvataan paikkoina, jonne nuoret ovat tervetulleita ilman, että heidän tarvitsee suorittaa mitään. Ne ovat – Sirpa Tanin terminologiaa lainatakseni – oleilun ja hengailun tiloja keskellä kaupunkitilaa, joka enenevässä määrin on määrin muuntumassa vain tekemisen tiloiksi. Nuorisotaloille voi tulla vapaasti oleilemaan ilman, että on pakko mukautua joihinkin ennaltamäärättyihin tekemisen kaavoihin. Oma viehätykseni nuorisotiloihin saa osittain perustansa siitä, että on tavattoman hienoa, että on tiloja, jotka ovat vapaita suoritusyhteiskunnan kahleista. Mutta toisaalta nuorisotyöntekijät korostavat olevansa kasvattajia tai ainakin tekevänsä kasvatuksellista ohjausta. Kasvatus virittää tarkastelun toisenlaiseksi. Nyt tavoitteena ei olekaan vain nuorisolähtöinen oleilu, vaan kasvattava toiminta, joka siis ohjaa nuoria jotakin kohti. Kasvatuksella kun tuppaa olemaan suunta ja päämäärä.

Haasteena on siis olla yhtäältä tila, jossa ei tarvitse tehdä mitään, joka on turvapaikka suoritusyhteiskunnan vaateilta. Ja toisaalta ammattikunta mielellään kuvaa, että nuorisotalot ovat systeemaattista kasvatusta, jossa nuoria johdatetaan terveiden elämäntapojen, itsetunnon ja uravalintojen pariin. Voi vain oleilla, mutta samassa kasvaa. Tämän perusongelman ratkaiseminen johdattaa tietysti kohti nuorisotyön syvimpiä kysymyksiä – koko toiminnassa on kyse kasvatuksesta (tai non-formaalista oppimisesta) joka perustuu nuorten keskinäiselle toiminnalle ja heidän toimintansa tukemiseen. Nuorisotaloilla tämä touhu tietysti ratkaistaan nuorten kaupunkitilojen kontekstissa.

2. Nuorten tarpeiden ja yhteiskunnan tarpeiden ristiriita. Nuorten näkökulmasta nuorisotila on vapaa paikka. Sen pitäisi määräytyä nuorista käsin ja luoda edellytyksiä heidän toiminnalleen. Nuorisotyön ammatillistuminen taas johtaa siihen, että toimintaa kuvataan enenevässä määrin toimintana, jossa ammattitaitoinen ja oman tietomonopolin omaava ammattilainen kohtaa nuoret ja kasvattaa heitä kohti yleisesti hyväksytyjä taitoja, tietoja, valmiuksia ja asenteita. Toisin sanoen, tiloilla kohdataan nuorten tarpeita, joita yritetään ratkaista tavalla, joka veisi kohti yhteiskunnan vallitsevia käyttäytymisnormeja. Terveet elämäntavat, seurustelu, koulunkäynti, työskentely ja muut

tavoitteet ohjaavat keskustelua nuorten kanssa ja rakentavat toimintaa yhteiskuntahakuiseksi ja kohti yleisesti hyväksytyjä normeja. Näin tavoitteena ei ole luoda mitä tahansa edellytyksiä, vaan pikemminkin ohjata näitä pyrkimyksiä kohti yleisesti hyväksytyjä muotoja. Nuorisolähtöisyyden ja yhteiskunnan tarpeiden ristiriita ilmenee esimerkiksi erilaisina nollatoleransseina, jotka rajaavat nuorisolähtöisyyttä ja määrittävät enemmänkin yhteiskunnassa hyväksytyistä lähtökohdista käsin. Vilkuilemalla kansainvälistä keskustelua voi myös havaita, että erilaiset nuorisotyön mittarit liittyvät enemmänkin yhteiskunnan tarpeisiin kuin nuorisolähtöisiin toiminnan tukemisiin – mikä onkin omiaan aiheuttamaan nuorisotyölle voimakkaita paineita perustella omaa toimintaansa myös nuorten tarpeiden tukijana.

3. *Nuorten tarpeiden ja organisaation resurssien ristiriita.* Nuorisotalot ovat nuorille tarkoitettuja ja toimivat nuorten ehdoilla. Paitsi että kuntien taloudellinen tilanne aiheuttaa monia rajoitteita. Vähäisimpiä näistä eivät ole se, että talot eivät aina ole auki viikonloppuisin tai iltaisin siihen aikaan, kun nuoret tarvitsevat. Juhlapyhinä ne myös ovat kiinni. Näiden aikojen ulkopuolella nuorille on kaupungissa tarjolla joko kaupallisia tiloja tai yksityisiä tiloja. Olennainen rajoittava tekijä siis on se, minkälaisia resursseja organisaatio antaa talon toiminnalle. – Järjestöjen kritiikki nuorisotaloja kohtaan rakentuukin sen varaan, että ne eivät voi lunastaa lupaustaan, koska ne eivät ole auki silloin, kun nuoret tarvitsisivat (kuten juhlapyhinä tai viikonloppuina).

4. *Kohdennettu työ vs. kaikki nuoret.* Lapsi- ja nuorisopolitiikan näkökulmasta nuorisotalojen pitäisi kohdentua nuoriin, joiden sosiaaliset verkostot ovat ohuet. Näin ne toteuttaisivat tehtävänsä matalan kynnyksen ennaltaehkäisevänä toimintana. Perinteisesti kohderyhmäksi on mielletty se nuorten joukko, joka ei kuulu järjestöjen piiriin eikä osallistu seurakunnan toimintaan. Yrityksenä on tarjota kunnallisia palveluita niille nuorille ja nuorisokulttuureille, jotka eivät kohtaa kolmannen sektorin palvelutarjontaa ja jotka muutoin näkyvät kaupunkitilassa. Määritteliä asiaa miten tahansa, nuorisotaloilla asetetaan joka tapauksessa hyvinvointipoliittisessa suunnittelussa paineita olla osa pudonneita tai putoamisvaarassa olevien nuorten tukiverkostoa. Tätä korostaa puhe siitä, että nuoristoyö ennaltaehkäisee syrjäytymistä ja kärryiltä putoamista (tämä puhe on osa nuorisotyön itseään oikeuttavaa perustelua). Kohderyhmän pitäisi olla rajattu ja toiminnan tulisi olla houkutteleva juuri tälle kohderyhmälle. Toisaalta mielellään korostetaan, että palvelu on kaikille nuorille. Nuorisotaloilla on tervetullut kuka tahansa, eikä kävijäkuntaa oikein haluta rajata. Nuorisotalojen siis pitäisi olla samaan aikaan ennaltaehkäisevää toimintaa tietyille kohderyhmälle, mutta samaan aikaan universaalipalvelu kaikille nuorille.

5. *Kaikki nuoret vs. ryhmä.* Nuorisotyön vahvuutena on ryhmäsuhteiden ymmärrys. Ryhmän merkitys nuorelle ymmärretään ja ryhmätoiminta on perinteisesti nähty keskeisenä kasvattavana voimana. Työmuodoissa pyritään harvoin yksilötyöhön, tavoitteena on toimivan ryhmän rakentaminen. Nuorisotaloille tämä on merkinnyt porukan rakentumista ja sitä kautta vakikävijäkunnan muovautumista. Tämä vakikävijäkunta on myös pystynyt määrittämään tilan toimintaa ja kulttuuria. Luomalla nuorisotalosta yhteisö luodaan samalla usein vakikävijöiden joukko, joka pyörii talolla muutaman vuoden ajan. Seurauksena tästä valitusta työmuodosta saattaa olla, että ollaan luotu muille nuorille osallistumisen este. Kaikki nuoret eivät siis valitun työmuodon seurauksena voi tulla tilalle yhtä helposti ainakaan kesken vuoden.

6. *Talo vs. alue.* Alun perin nuorisotalot syntyvät ratkaisuksi nuorten tarpeisiin olla kaupunkitilassa. Talot ovat muotoutuneet varsin erilaiseksi sen mukaan, paljonko yhteyttä niillä on omalle alueelleen. Talon pitäisi olla itsenäinen toimintaympäristö nuorille ja samalla sen pitäisi näkyä alueellaan nuorisopoliittisena toimijana. Tämä kahtiajako on tosin monin tavoin ylitetty ja on tullut monin paikoin yleisesti hyväksytyksi, että talon pitää olla osa aluettaan ja siellä nuorille tarjoutuvia

palveluita. Talon seinien sisällä toimimiseen oheen on kehittymässä erilaisia tapoja verkostoitua muuhun alueen toimintaan ja näkyä laajemmin myös niille nuorille, jotka eivät taloille tue.

7. *Vertaisryhmälähtöisyys vs. sukupolvisuhteiden rakentaminen.* Nuorisolain mukaan nuorisotyön on nuorten omaan aikaan kohdistuvaa toimintaa. Se vahvistaa nuoria. Nuorisotalot taas ovat ikärajoitettuja tiloja, jonne pääsy on vain nuorilla. Ne rakentuvat sen uskomuksen varaan, että nuorten on hyvä toimia keskenään, seuranaan vain nuorisotyöntekijä. Toisaalta nuorisotyön tulisi tukea myös nuoren kiinnittymistä yhteiskuntaan ja tukea sukupolvien välistä vuorovaikutusta. Monet kaupalliset tilat, joissa nuoret viihtyvät, ovat kaikille avoimia tiloja. Esimerkiksi huoltoasemat, elokuvateatterit tai kahvilat ovat harvoin ikärajoitettuja tiloja.

8. *Osallisuus vs. hengailu.* Nuorisotalojen demokratiakasvatusta korostava lähtökohta pitää tärkeänä toimivia osallisuusrakenteita tiloilla. Tämä on tarkoittanut talokokouksia, talotoimikuntia, fläppitauluja, joihin voi antaa palautetta ja monta muuta. Tavoitteena on osoittaa, että nuorisotalo on lähiyhteisö, johon voi vaikuttaa. Mutta toisaalta talon pitäisi olla vapaan oleilun paikka. Tämän jännitteen johdosta kysymys, onko pakko osallistua, jos ei huvita, on nuorisotaloille erityisen kinkkinen.

Osa näistä jännitteistä aiheuttaa pohdintaa kentällä.. Osa niistä saattaa olla tutkijan pöydällä luonnosteltu rakennelma. Osa niistä on ohitettu luomalla ratkaisu, jossa vastakkainasettelu osoittautuu näennäiseksi. Silti uskaltaisin kirjoitusmatkan alkumetreillä väittää, että näiden jännitteiden ratkaisemisessa – ja tämä ratkaisu voi tapahtua vain tilannesidonnaisesti, tässä ja nyt, näitten nuorten kanssa – tulee näkyviin se käytännön viisaus ja ammattitaito, joka nuorisotyössä vallitsee. Kun nuorisotyö joka tapauksessa asettuu rajoille, rajapinnoille, eri toimijoiden väliin ja välittäjäksi, tulee aukaista myös se jännitteinen kenttä, johon toiminta sijoittuu.